

**XXXXII Всеукраїнська науково-практична
конференція молодих учених, курсантів і студентів**

«АВІАЦІЯ ТА КОСМОНАВТИКА: НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ»

До Всесвітнього Дня авіації і космонавтики

12 квітня 2023 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬОТНА АКАДЕМІЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО АВІАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ЗБІРНИК ТЕЗ

**XXXXII Всеукраїнської науково-практичної
конференції молодих учених, курсантів і студентів**

**«АВІАЦІЯ ТА КОСМОНАВТИКА:
НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ»**

До Всесвітнього Дня авіації і космонавтики

12 квітня 2023 року

Кропивницький – 2023

*Збірник тез наукових доповідей рекомендовано до друку
Науково-методичною радою Льотної академії Національного авіаційного університету
(протокол № 3 від 16 травня 2022 р.)*

Матеріали XXXXI Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених, курсантів і студентів «Авіація та космонавтика: напрями інноваційного розвитку» 12 квітня 2023 р. Кропивницький: ЛА НАУ, 2023. 496 с.

У збірнику подано тези доповідей за матеріалами XXXXI Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених, курсантів і студентів «Авіація та космонавтика: напрями інноваційного розвитку».

Метою конференції є обмін досвідом молодих учених щодо розв'язання актуальних наукових проблем та їх розвитку у сфері авіації та космонавтики.

Збірник тез буде корисним студентам, курсантам, магістрантам, аспірантам, докторантам та всім зацікавленим особам.

Тези публікуються у авторській редакції. Автори несуть відповідальність за достовірність інформації, точність фактів, цитат, інших відомостей.

При використанні матеріалів, опублікованих у збірнику тез конференції, збереження авторських прав обов'язкове.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ (РЕДКОЛОГІЯ):

Голова:

Сорока Михайло Юрійович, кандидат технічних наук, доцент, заступник директора академії з навчальної, науково-методичної та виховної роботи Льотної академії НАУ.

Заступники голови:

Дмітрієв Олег Миколайович, доктор технічних наук, професор, декан факультету льотної експлуатації.

Кравцов Віталій Олександрович, кандидат педагогічних наук, доцент, в.о. начальника відділу наукового розвитку.

Письменна Марія Сергіївна, доктор економічних наук, професор, декан факультету авіаційного менеджменту.

Члени оргкомітету:

Аксьонова Віра Ігорівна, доктор філософських наук, професор кафедри права та соціально-гуманітарних дисциплін.

Зеленська Лілія Михайлівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри професійної та авіаційної підготовки.

Калашник-Рибалко Мирослава Анатоліївна, кандидат технічних наук, Голова Ради молодих учених.

Кушнірова Надія Іванівна, кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедри аеронавігації, метеорології та організації повітряного руху.

Лещенко Геннадій Анатолійович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри аварійно-рятувальної, професійно-прикладної фізичної підготовки та туризму.

Москаленко Сергій Іванович, доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри права та соціально-гуманітарних дисциплін.

Радул Валерій Вікторович, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри права та соціально-гуманітарних дисциплін.

Романько Ірина Іванівна, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри права та соціально-гуманітарних наук.

Сікірда Юлія Володимирівна, кандидат технічних наук, професор, завідувач кафедри конструкції повітряних суден, авіадвигунів та підтримання льотної придатності.

Суркова Катерина Вікторівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри фізико-математичних дисциплін та застосування інформаційних технологій в авіаційних системах.

Тимочко Олександр Іванович, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри льотної експлуатації та безпеки польотів.

13. ЗАГОРОДНЯ К.А., РОМАНЬКО І.І. Артур Антонович Анатра: хист підприємця та авіатора.....	307
14. ІВАНОВ Д.В., РОМАНЬКО І.І. К.Е. Ціолковський та Українська академія наук.....	309
15. КАЧІН Д.Д., РОМАНЬКО І.І. В.С. Будник та його науково-конструкторська школа.....	311
16. КОВАЛЕНКО В.В., РОМАНЬКО І.І. Стефанишин-Пайпер – третя українка у космосі.....	313
17. КОНДРАТЕНКО В.В., РОМАНЬКО І.І. Львів космічний.....	315
18. КРАВЧУК К.П. З історії авіації: перші польоти над Одесою.....	317
19. ЛАПКО С.В., РОМАНЬКО І.І. Одеський аероклуб: політ крізь роки.....	320
20. ЛИЖНЮК Н.С., РОМАНЬКО І.І. Вороновицький музей історії авіації та космонавтики імені Олександра Можайського.....	322
21. ЛІСТРОВИЙ А.В., РОМАНЬКО І.І. У небі Галичини: летунство Галицької Армії.....	324
22. МЕЛЬНИК І.С., РОМАНЬКО І.І. Роль України та українських пілотів в історії військової авіації російської імперії початку ХХ століття.....	326
23. МІТЬКОВА В.В., РОМАНЬКО І.І. Павло Попович. Перший український космонавт.....	328
24. МОТИЛЬ О.М., РОМАНЬКО І.І. Державне підприємство «Антонов».....	330
25. НИКИФОРОВ Є.В., РОМАНЬКО І.І. Авіаційне підприємство «Анатра» в роки Української революції 1917-1921 років.....	332
26. ОЛІЙНИК Р.А., РОМАНЬКО І.І. Авіаконструктор Хуго Юнкерс.....	334
27. ПІСКОРСЬКА В.В., РОМАНЬКО І.І. Внесок конструктора, винахідника П.А. Івенсена у розвиток авіаційної та ракетно-космічної галузей.....	336
28. ПЛАТОВ Р.Д., РОМАНЬКО І.І. Повітряно-десантні війська українських та зарубіжних армій.....	338
29. ПУЗАНОВА А.С., РОМАНЬКО І.І. Авіаційний ленд-ліз до СРСР у роки Другої світової війни.....	340
30. СВИРИДЕНКО М.В., РОМАНЬКО І.І. Англо-американські повітряні сили у бомбардуванні німецьких міст під час Другої світової війни.....	342
31. СЕРДЮК І.А., РОМАНЬКО І.І. Одеський авіаційний завод у роки Другої світової війни та післявоєнні десятиліття.....	344
32. СИДОРОВА А.О., РОМАНЬКО І.І. Науково-конструкторська школа М. К. Янгеля.....	346
33. СІНКОВСЬКИЙ О.Д., РОМАНЬКО І.І. Історія проектування та будівництва в Україні літаків для морської авіації.....	348

У небі Галичини: летунство Галицької Армії

Анотація. Аналізується історія створення українських авіаційних частин у період Західноукраїнської Народної Республіки.

Ключові слова: «Летунські» (авіаційні) частини, Петро Франко, розпізнавальні знаки авіації Галицької Армії.

Abstract. This text analyzes the history of the creation of Ukrainian aviation units during the period of the Western Ukrainian People's Republic.

Keywords: «Flying» (aviation) units, Petro Franko, insignia of the aviation of the Galician Army.

Розпорядженням Державного Секретаріату Військових Справ (ДСВС – військового міністерства ЗУНР) від 1 грудня 1918-го у складі Галицької армії (ГА) був утворений «летунський відділ». Тим же документом при ДСВС створювалась референтура летунства. Цей орган мав займатись адміністративними справами, тоді як на летунський відділ покладалось оперативне керівництво авіацією [1]. Однак спочатку розподіл функцій між цими інституціями був досить умовним, бо очолювала їх одна й та сама людина – поручник Українських Січових Стрільців Петро Франко (старший син Івана Франка). Після початку Першої світової війни він вступив до війська.

Напередодні створення ЗУНР на теренах Галичини знаходились дуже нечисленні авіаційні частини – цей район був для Австро-Угорщини глибоким запіллям. Так, в 4-му авіаційному паркові, який дислокувався у Львові, налічувалось 18 літаків, але справних з них було лише два. До того ж, це летовище одразу було захоплене поляками – як і інший важливий аеродром під Перемишлем. Тому базою для летунського відділу ГА обрали станцію Красне, розташовану за 45 км на схід від Львова. Технічним персоналом летунський відділ теж вдалось укомплектувати, а ось льотного складу не вистачало: 5 грудня в летунському відділі був єдиний пілот (Степан Кузьмович) і два повітряних спостерігачі (Петро Франко і Євген Городиський). Бракувало й літаків. Проблему забезпечення паливно-мастильними матеріалами Франку вдалось розв'язати.

Завдяки зусиллям українських авіаторів вже наприкінці листопада 1918-го, ще до офіційного створення летунського відділу, вдалось розпочати польоти для тренувань пілотів. Завдяки міжособистісним контактам галичанам вдалось домовитись про переведення до Красного одного з авіаційних загонів 2-го Подільського дивізіону колишньої армії гетьмана Павла Скоропадського. Він мав кілька винищувачів «Ньюпор». Льотний склад загону становили досвідчені пілоти. Згодом до Галичини прибули кілька офіцерів-авіаторів з Великої України. Поповнився летунський відділ і авіаторами колишньої австро-угорської армії.

Поява в повітрі українських літаків поставила питання щодо їхньої ідентифікації. Було визначено, що українські літаки мають кольорові квадрати, нанесені на нижню поверхню крила: синій під правим крилом і жовтий – під лівим. Пізніше з'являються ронделі – круглі знаки з жовтим внутрішнім і синім зовнішнім колами. Траплявся й жовтий тризуб, часом на тлі синього квадрату.

В середині грудня 1918-го у Красному вже існував цілком боєздатний летунський відділ, який налічував 14 старшин, 140 стрільців та сім справних літаків – чотири розвідники типів «Альбатрос» і «Бранденбург» і три винищувачі «Ньюпор». Яку ж бойову роботу виконували галицькі літуни? Першочерговим їхнім завданням була повітряна розвідка, яка часто слугувала єдиним джерелом інформації про пересування ворожих військ. Тривалість

розвідувального польоту могла сягати 5-6 годин – за цей час літак долав 600-700 км. Описи деяких розвідувальних місій галицької авіації збереглися в архівах та спогадах учасників подій [3].

Повітряні бої в небі Галичини були вкрай рідкісними – у противників не було багато літаків, тому ймовірність зустрічі в повітрі була малою. Перше документально підтверджене повідомлення про повітряний бій за участю летунського відділу датоване 24 грудня 1918-го. В цей день польський розвідувальний літак, здійснюючи політ в напрямку на Тернопіль, необачно з'явився просто над аеродромом у Красному. Підняті в повітря українські винищувачі змусили його повернути назад.

Поряд із розвідкою українські літаки здійснювали і бомбові нальоти – вони бомбили окупований поляками Львів, Перемишль, скидали бомби й на інші цілі. Оскільки авіаційних бомб було обмаль, то в артилерійській майстерні в Коломиї налагодили переробку на авіабомби мінометних боеприпасів.

Головним джерелом поповнення авіаційного парку летунського відділу став колишній німецький склад у Проскурові, де була зосереджена техніка, залишена після виведення німецьких військ з теренів України. Звідси до Галичини потрапили літаки-розвідники марок DFW та LVG [2].

Летунський відділ Галицької армії ніколи не був надто численним – одночасно у його складі налічувалось не більше десятка-півтора боєздатних аеропланів. Однак він узяв участь у всіх значних операціях польсько-української війни в Галичині – аж до Чортківської офензиви і переходу Галицької армії у червні 1919-го за Збруч. Подальший шлях галицьких літунів був непростим і звивистим: послужили вони і Директорії, і білим, і червоним.

Список використаних джерел:

1. Романько І. І. Збройні Сили України у роки національно-державного відродження (1917-1921 роки). Частина 1. Навчальний посібник. Кропивницький: ЛА НАУ, 2017. 296 с.
2. Романько І. І. Історія авіації. Навчальний посібник. Змістовий модуль 1. Історія виникнення та розвитку повітроплавання і літальних апаратів, важчих за повітря. Світова та вітчизняна авіація в першій половині XX ст. Методичні матеріали до практичних занять з дисципліни «Історія авіації». Кропивницький: Видавництво ЛА НАУ, 2023. 276 с. (С. 122-132).
3. Харук А. І. Військово-повітряні сили України в 1917-1920 рр. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2000. Випуск 7. С. 280-283.